

τῶν δούλων, τῶν οἰκιστῶν καὶ μυστικαποδόχων δούλων, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των, τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ νεαροῦ κυρίου των καὶ τῆς ἐξόχου πανουργίας των, πολλὰ ἔβλαπτον τὰς ἐταίρας, εἰς διαρκῆ καὶ ἄμεσον σχέσιν πρὸς αὐτὰς εὐρισκόμενοι. Αἱ σχέσεις αὗται τῶν ἐταίρων πρὸς τοὺς δούλους ἐξετάζονται ἐν ἄλλῳ κεφαλαίῳ.

Ἐν Μεσολογίῳ.

Α. Τραυλαντώνης.

ΤΑ ΛΟΥΤΡΑ ΤΗΣ ΥΠΑΤΗΣ¹

(ΟΔΟΠΟΡΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ).

Ἄψευδης Νύμφη.—Ὁ τιτανώδης λόφος.—Ἀρλεκίνοι.—Περιγραφή τῆς πηγῆς.—Τὰ λουτρά ἐν τῇ ἀρχαιότητι.—Ἡ οἰκία Χατζίσκου.—Ἡ Οἶτη μαστιζομένη ὑπὸ καταιγίδος.—Ὁ Ἡρακλῆς ἐπὶ τῆς Πυρᾶς καὶ εἶτα εἰς τὸν Ὀλυμπόν.—Βίος ἀβίωτος.—Δωμάτια δημόσια καὶ ποντικοί.—Ὡραι λουτρῶν.—Εἴσοδος ἐν τῇ δεξαμενῇ· ἐντυπώσεις λουτρατζῆ.—Ἄλλοις ἑμιλῶν θεραπευτικὴ ιδιότης νέα πολύτιμος ἐφεύρεσις τῶν..... ἐνοικιαστῶν.—Ὁ Βουλαντζὴ ὑπηρέτης.—Τερπνὴ τοποθεσία.—Πλῆξις, μονοτονία, δυσθυμία.—Πενιχρὰ ἐσπερίς· Κῶστος ὁ Καρπενήσιος, τὸ Ὀδοιπορικόν του, τὸ τραγοῦδί του.—Οἱ λεπροὶ τῆς Ὑπάτης, ἡ τρώγλη των, ὁ βίος των, οἱ ἔρωτές των.—Οἱ νέοι λουτῆρες.—Τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου καταστήματος, τὸ ἐκκλησιαστικὸν πραξικόπημα καὶ ἡ παράδοξος θυσία.—Ὑστερόγραφον.

Χ

Πρὸ πεντήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ὁ αἰμίμηστος Εὐαθέριος Λάνδερερ ἐπιτοπίως μελετήσας καὶ ἐπιστημονικώτατα ἀναλύσας τὰ ἱαματικὰ λουτρά τῆς Ὑπάτης, ἔγραφε περὶ αὐτῶν ὅτι πολλοὶ πάσχοντες ἤθελον μεταβαίνει κατ' ἔτος πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς θεραπευτικῆς ταύτης ἀψευδοῦς Νύμφης καὶ ὀλίγιστοι ἤθελον ἐπιστρέφει χωρὶς νὰ ὑμνῶσιν εὐγνωμόνως τὸ δῶρον τοῦτο τῆς φύσεως². Πρὸ ἐνὸς ἔτους περιηγούμενος τὴν Φθιώτιδα ἐπεσκέφθην τὴν «ἀψευδῆ ταύτην Νύμφην» ἣν ἐκθειάζουσι πάντες σχεδὸν οἱ λουσθέντες εἰς τὰ θαυματουργὰ αὐτῆς ὕδατα καὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως ἐπείσθην, ὅτι πᾶν ὃ, τι γράφεται ἢ λέγεται περὶ τῶν λουτρῶν τούτων εἶναι ἀληθέστατον.

Ὁ τιτανώδης λόφος ἐφ' οὗ ἀραιῶς εἰσι πεφυτευμένα ὀλίγα τινὰ δένδρα καὶ ἀνεγείρονται οἰκήματα πρὸς χρῆσιν τῶν λουομένων, εἰς μεγάλην εὐρίσκεται ἀντίθεσιν πρὸς τὴν περιθέουσαν αὐτὸν καταπράσινον πεδιάδα

¹ Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ «Παρνασσῶ» τὴν 15 Ἰανουαρίου 1893.

² Ε. Λάνδερερ. Περὶ τῶν λουτρῶν τῆς Ὑπάτης, 1886.

καὶ πρὸς τὰ κατάφυτα χωρία τὰ ἐξ αὐτῆς προκύπτοντα μετὰ ζήλευ-
τῆς χάριτος. Εὐδιακρίτως βλέπει τις μακρόθεν τὸν λευκὸν ἐκείνον λόφον
ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Σπερχειοῦ καὶ τὴν ὑψικρημνὸν Οἶτην ἐπιβά-
λουσιν καὶ μεγαλοπρεπῆ διήκουσαν μέχρι τοῦ Μαλικκοῦ κόλπου, οὗτινος
μόλις φαίνεται ἡ ὑγρὰ κυανῇ ἐπιφάνεια.

Τρεῖς ἀμαξήλάται κυρίως ἔχουσι τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν λουτρῶν,
τῇ συγκαταθέσει τῶν συναδέλφων των, μεταφέροντες ἐκάστην πρωΐαν
τοὺς λουτρατζῆδες, ὡς καλοῦνται παρὰδόξως πως εἰ εἰς τὴν ἱαματι-
κὴν πηγὴν ζητοῦντες θεραπείαν ἀσθενεῖς. Οἱ λοιποὶ ἀμαξήλάται τῆς
Λαμίας ἐργάζονται μεταξὺ Λαμίας καὶ Στυλίδος ἢ μεταξὺ Λαμίας καὶ
Καρπενησίου. Ἀναμεταξὺ των ἔχει συναφθῇ ἄγραφον συμβόλαιον τη-
ρούμενον ἀπαρεγκλίτως καὶ εὐσυνειδήτως. Πρέπει λοιπὸν νὰ ζητήσῃ τις
ἢ τὸν ἀρειμάνιον ρουστανελλοφόρον Ἡλιάν, ἀληθῆ τύπον Ἰουμελιώτου
φοροῦντα ψάθαν γιγαντιαίων διαστάσεων, ἢ τὸν Κουτσόν, ὡς συνή-
θως ὀνομάζουσι, τὸν συμπαθῆ βρακοφόρον Γεώργην τὸν ἔχοντα τὸν
ἓνα πόδα ξύλινον καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς περιηγητικὸν πῖλον λευκὸν ὑπ'
Ἀγγλοῦ τινὸς δωρηθέντα αὐτῷ, ἢ τέλος τὸν Τσότραν μὲ τὴν εὐρω-
παϊκὴν αὐτοῦ περιβολὴν καὶ τὰ κλέφτικα τσαρούχια. Ἀξιοσημείωτοι
προσωπικότητες ἀντιπροσωπεύουσαι τὰ ποικίλα εἶδη τῆς ἐνδυμασίας
τῶν συγχρόνων. Ἑλλήνων! Οὗτοι ἀνεξαίρετως εἰσὶ τίμιοι, εἰλικρινεῖς
καὶ ὑπὲρ τὸ δέον περιποιητικοί. Ὅφειλω ἐνταῦθα νὰ ἐξάρω τὴν ἀκρι-
βειαν μεθ' ἧς ἐκτελοῦσιν οἱ ἀνδράποδοι παραγγελίαν τῶν λουομένων καὶ
τὴν προθυμίαν μεθ' ἧς τακτικώτατα μεταφέρουσι γράμματα καὶ τη-
λεγραφήματα ἐκ Λαμίας, ἀναπληροῦντες οὕτω τὴν ἀδικαιολόγητον ἑλ-
λειψιν ἐν τοῖς λουτροῖς ταχυδρομικοῦ γραφείου καὶ τηλεγραφείου. Εἶνε
ἀληθές ὅτι εἰς τὸ μίαν ὥραν τῶν λουτρῶν ἀπέχον χωρίον Ὑπάτη ὑ-
πάρχουσι τὰ μέσα ταῦτα τῆς συγκοινωνίας ἀλλὰ..... ὁ διανομεὺς κα-
τέρχεται εἰς τὰ λουτρά μόνον ὅταν τὸ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν εἰσπραχθη-
σόμενον κέρδος εἶνε ἀνάλογον..... τῆς ἀπληστίας του! Τὸ μεταξὺ
Λαμίας καὶ λουτρῶν διάστημα εἶνε $2 \frac{1}{2}$ ὥρων, ὅς εὐχαρίστως διέρ-
χεται τις ἐντὸς ἀναπαυτικῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀμάξης συρομέ-
νης ὑπὸ τριῶν ρωμαλέων ἵππων. Ἀλλ' ἵνα ἡ συγκοινωνία ἡ πλήρης
καὶ μᾶλλον ἀνετος, ἀνάγκη νὰ ἐπισπευσθῇ ἡ πρὸ πολλοῦ καιροῦ ἀρ-
ξαμένη γεφύρωσις τοῦ Σπερχειοῦ.

Μικρὰ ἀκανόνιστος πλατεῖα μὲ δύο-τρεῖς μωρέας καὶ δύο πεῦκα ἐν
τῷ μέσῳ περισφιγγομένη ὑπὸ ἰσογαίων ἡριθμημένων δωματίων, ἐν
τῶν ὁποίων χρησιμεύει ὡς καφεστιατόριον, εἶνε τὸ κυριώτερον μέρος τῶν
λουτρῶν ἀνῆχον εἰς τὸ Δημόσιον. Εἰς μίαν πλευρὰν τῆς πλατείας ταύ-

της καίται ἡ πηγὴ, ἔχουσα περιφέρειαν 50 μέτρων περίπου, περίξ τῆς ὁποίας ἀνεγείρονται ξύλινα ἐλαεινὰ παραπήγματα μὲ θύρας κατεστραμμένας καὶ μικρὰν ὀπὴν κάτωθι, ἀφ' ἧς κρέμαται σεσαθρωμένη ξυλίνη κλῖμαξ ὁδηγοῦσα εἰς τὴν δεξαμενὴν, ἐστεγασμένην διὰ ψευδαργύρου. Τὸ μεσημβρινὸν ὅμως μέρος τῆς πηγῆς μένει ἐλεύθερον, ὅπως εἰσέρχεται καθαρὸς ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ ἐξασθενίζων τὴν δύναμιν τῶν ἀναπεμπομένων ἐκ τῶν ὑδάτων ἀσφυκτικῶν ἀερίων. Ἡμέραν τινα ἠθέλησαν νὰ κλείσωσι καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἀνεγείροντες δωμάτια, ἀλλ' ἀμέσως τὴν ἐπομένην ἠναγκάσθησαν νὰ καταρρίψωσιν αὐτά, διότι οἱ λουόμενοι ὑπέφερον δεινῶς ἐξ ἀσφυξίας, δύο δὲ ἐξήχθησαν ἐκεῖθεν ἡμιθανεῖς καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ συμβῶσι δυστυχήματα. Τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς εἶνε κεκορεσμένον ἀνθρακικοῦ ὀξέος, οἱ ἐπιχειρήσαντες δὲ ἀνάλυσιν αὐτοῦ βεβαιοῦσιν, ὅτι περιέχει θεικόν ἀσθέστιον, θεικόν κάλιον, θεικόν μαγνήσιον, χλωριούχον νάτριον, χλωριούχον κάλιον, χλωριούχον μαγνήσιον, χλωριούχον ἀσθέστιον, ἀνθρακικὸν ἀσθέστιον, ἀνθρακικὸν νάτριον, ἀνθρακικὸν μαγνήσιον, βρωμιούχα καὶ ἰωδοῦχα ἅλατα, πυριτικὸν ὀξύ καὶ ὑδροθεικὸν ὀξύ (ὑδροθειωμένον) ¹. Ἐνεκα τοῦ τελευταίου τούτου ἡ ὁσμὴ τοῦ ὕδατος ὁμοιάζει μὲ τὴν τῶν σεσηπότων ὡν καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ εἶνε πρασινοειδὲς θολόν. Τὸν κρατῆρα περιθέει λίθινον περιτείχισμα, ἐφ' οὗ καίται ξυλίνη ἐσχάρα κατασκευασθεῖσα τῇ ἐνεργείᾳ τῆς συζύγου τοῦ αἰοιδίου Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου, ἥτις τῇ ὑποδείξει διασήμεν ἐν Βιέννῃ ἱατροῦ ἦλθεν εἰς τὰ λουτρὰ ταῦτα. Ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι αἱ διάφοροι δοκοὶ τῆς ἐσχάρας ταύτης εἰσὶ συντηρησμέναι διὰ γόμφων (ξύλινων καρφίων) μόνων δυναμένων ν' ἀνθέξωσιν εἰς τὴν ἐπήρειαν τοῦ ὕδατος. Μετὰ φρίκης ἀναλογίζομαι τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν ὑπῆρχεν ἡ αὐεργετικὴ αὕτη ἐσχάρα. Πῶς νομίζετε ἐλούοντο τότε οἱ ἀσθενεῖς; οἱ περισσότεροι φοβούμενοι ἔμενον εἰς τὰ ἄκρα τοῦ κρατῆρος ἐντὸς ἀνεπαρκοῦς ὕδατος, τινὲς δὲ τολμηρότεροι καὶ γνωρίζοντες κολυμβητικὴν ἐπλησίαζον εἰς τὸ κέντρον, κρατούμενοι ὅμως στερεῶς ἐκ τινος σχοινίου, διότι καὶ ὁ ἄριστος κολυμβητὴς ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἐκεῖ οἰκτρὸν θάνατον. Διηγοῦνται μάλιστα, ὅτι πολλοὺς κατέπιε τὸ ἀχανὲς ἐκεῖνο στόμιον, χωρὶς νὰ φανῇ οὔτε ἵχνος καὶν αὐτῶν μετὰ ταῦτα.

Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ κυκλοειδοῦς περιτειχίσματος σώζεται ἀρχαία ἐνεπίγραφος πλάξ δυσκόλως σήμερον ἀναγινωσκομένη εἰς τὴν θέσιν εὐρίσκεται. Πολλάκις μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς δεξαμενῆς εἶδον πολλοὺς συνωστιζομένους περίξ τοῦ ἀρχαίου τούτου κεμηλίου προθυμο-

¹ Ἐκθεσις περὶ τῶν ἐν Ὑπάτῃ λουτρῶν κτλ. ὑπὸ Ε. Παπανικολάου, ἱατροῦ. Γαληνὸς τόμ. γ', σελ. 120.

ποιουμένους τις πρώτος ν' αναγνώσῃ αὐτό. Δυστυχῶς δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶνέ τις περίεργος· πρέπει συνάμα νὰ εἶνε καὶ ὀλίγον ἀρχαιολόγος, ἂν καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ οὔτε τοῦτο ὠφελεῖ, καθότι ἡ πλᾶξ αὕτη δέον προηγουμένως νὰ ἐξαχθῇ ἐκεῖθεν καὶ μετ' ἐπιμελείας νὰ καθαρισθῇ, ἵνα ἀναγνώσθῃ ἀπταιστως. Ἡ θειοῦχος αὕτη πηγὴ ἦτο γνωστὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἴσως δὲ πλησίον αὐτῆς ἐθεάθησαν πολλές λάκκας καὶ αἱ θεσσαλικὴ γόησσαι ἀπατῶσαι ἀναιδῶς διὰ μαγγανειῶν τὰ πλήθη. Ὁ Bursian ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ του περὶ τῆς Ἑλλάδος ἀναφέρει, ὅτι τὰ λουτρά ταῦτα ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, τοῦθ' ὅπερ ἴσως συνδυαζόμενον πρὸς τὸ γεγονός, ὅτι ἐγγύς τῆς πόλεως (Ἑπάτης) ἐπὶ τοῦ ὄρους Πυρᾶ ἐφύετο πολὺς καὶ πρὸ πάντων ἄριστος ἐλλέβορος, συνετέλεσε κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους ἰδίως χρόνους ἡ Ἑπάτη νὰ φημισθῇ ὡς ἑδρα τῆς θεσσαλικῆς μαγγανείας¹.

Ἐκτὸς τοῦ Δημοσίου, μεγάλας ὠφελείας ἐκ τῶν λουτρῶν προσπορίζεται καὶ ὁ κ. Ν. Χατζίσκος, κατέχων πλησίον γαίας ἐκτεταμένας. Πρὸς τὸ μεσημβρινόν μέρος ἔχει ἀνεγείρει εὐρυχωρότατον οἶκημα, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι δωμάτια εὐάερα καὶ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς, ὡς φαίνεται, κατασκευασμένα. Ἡ οἰκία αὕτη, καίτοι πρὸ τριετίας καὶ πλέον οἰκοδομηθεῖσα, ἔχει εἰσέτι πολλάς ἐλλείψεις. Πρὸ παντός δέον νὰ μεταρρυθμισθῇ ὁ διάδρομος, ὁ ὁποῖος καίτοι εἶνε ὡραῖος καὶ εὐρύτατος, ὡς ἔχει ὅμως σήμερον εἶνε λίαν ἐπικίνδυνος ἕνεκα τῶν διασταυρουμένων ἐκεῖ ρευμάτων τοῦ ἁέρος.

Ἡ θέσις ἐφ' ἧς ὑφύεται τὸ οἰκοδόμημα εἶνε περίοπτος· ἰδίως ὡραϊότατα ἐκεῖθεν φαίνεται πολὺ πλησίον μέρος τῆς φαρυγγώδους καὶ χασματώδους Οἴτης, κληθείσης ἕνεκα τούτου Καταβόθρας. Ἡ κυκλοτερὴς κορυφὴ περιστεφομένη ὑπὸ θελκτικῶν ἐλάτων καὶ ἄλλων δένδρων φέρει ἐν τῷ μέσῳ μεγάλην τινὰ σχισμὴν, ἐξ ἧς προβάλλει ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ 6,800 ὡσεὶ πωδῶν, Πυρᾶ ὀνομαζομένη, διότι ἐπ' αὐτῆς τραγικὸν εὔρε τέλος ὁ Ἡρακλῆς, ὁ ἐνδοξότερος τῆς ἀρχαιότητος ἥρως. Οὐδέποτε θέλω λησμονήσαι τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα τῆς Οἴτης μαστιζομένης ὑπὸ τῆς καταιγίδος. Φαντασθῆτε νέφη παμμεγέθη καλύπτοντα αὐτὴν μέχρι τῶν ὑπερειῶν, ἀστραπὰς διασταυρουμένας μετὰ λάμψεως ἐξαισίας ἐν μέσῳ ἐρεβώδους σκοτίας, αἱ ὁποῖαι ἐφαίνοντο τρόπον τινὰ καταδιώκουσαι τὴν πυκνὴν ἐκείνην νεφέλην, φερομένην ὑπὸ τοῦ ἀνέμου μετὰ μεγάλης ταχύτητος ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, βροντὰς βαρυκρότους διασειούσας τὴν γῆν καὶ τέλος ραγδαιοτάτην βροχὴν πλήττουσαν μεθ' ὀρμῆς τὸν συμπαγῆ ἐκεῖνον ὄγκον. Ἐν τῇ προμερᾷ

¹ Geographie von Griechenland von C. Bursian, τόμ. α', σελ. 89.

ταύτη στιγμή τῆς θυέλλης ἀνεμνήσθην τοῦ ἐπὶ τῆς πυρᾶς θανόντος Ἡρακλέους καὶ ἡ φαντασία μου μεταπηδῶσα εἰς τοὺς μυθικοὺς τῆς Ἑλλάδος χρόνους μοὶ ἔδειξεν ἐπὶ τοῦ ὄρους κύματα καπνοῦ ἀνερχόμενα εἰς τὸν οὐρανόν, φλόγα λάμπουσιν καὶ σπινθηροβολοῦσαν, τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἥρωος ἔτοιμον νὰ καταναλωθῇ. Αἴφνης ὅμως νέφος ἐξ οὐρανοῦ κατελθὼν ἀρπάζει καὶ μεταφέρει εἰς τὸν Ὀλυμπόν ἐν μέσῳ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν τὸν υἱὸν τοῦ Διός!

Ὁ βίος ἐν τοῖς λουτροῖς τῆς Ὑπάτης εἶνε πολὺ δαπανηρὸς, ἰδίως δι' ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἐννοοῦσι κάπως ἀνέτως νὰ διέλθωσιν ἐκεῖ εἰκοσιν ἡμέρας. Ἐὰν λάβῃ τις δωμάτιον μὲ μίαν κλίνην ἐν τῇ οἰκίᾳ Χατζίσκου, θέλει πληρώσει δι' ἐνοίκιον ἐκάστης ἡμέρας δραχ. ὀκτῶ (γράφω τὸν ἀριθμὸν ὀλογράφως πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεως). Τὸ χερίστον δὲ εἶνε, ὅτι ἡ ὑπέρογκος αὕτη τιμὴ, ἣν οἱ ἐνοικιασταὶ θεωροῦσιν εὐτυχῶς λίαν ἐπαρκῆ (;) δίδεται διὰ τέσσαρας μόνον τοίχους καὶ μίαν κλίνην ἐκ σανίδων. Ἡ τροφή ἣν παρέχει τὸ πλησίον κείμενον μικρὸν ξενοδοχεῖον, εἶνε μὲν σχετικῶς εὐθηνή, ἀλλ' ἀθλιεστάτη καὶ μάλιστα δι' ἀσθενεῖς! Ὅλα σχεδὸν τὰ φαγητὰ εἶνε δι' ἀνθρώπους ἔχοντας σιδηροῦν στόμαχον καὶ τὴν γεῦσιν ἀμβλεῖαν. Τὸ ἄλλας καὶ τὸ πέπερι κυριαρχοῦσιν ἐφ' ἀπάντων τῶν ἐδεσμάτων· οἱ πάσχοντες ἰδίως ἐξ ἐκζεμάτων εἶνε εἰς θέσιν νὰ μᾶς πληροφορήσωσι περὶ τῶν περιφήμων τούτων ὑγιεινῶν καρυκευμάτων! Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιπλῶσιν τοῦ ἐστιατορίου, τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὴν ἐν γένει διασκευὴν τοῦ ἰσογείου κτιρίου, δὲν ἔχω δυστυχῶς ν' ἀναφέρω τίποτε καλόν. Ὁ ξένος εἰσερχόμενος ἐντὸς καὶ παρατηρῶν ξυλῖνας τραπέζας ἐστρωμένας διὰ ρυπαρῶν σινδόνων, παροφίδας καὶ χειρόμακτρα, τὰ ὅποια ἀλλάσσουν μόνον ἅπαξ τοῦ ἔτους (;) καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀπελπισίας καὶ ἀναθεματίζει τὴν ὥραν καθ' ἣν ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Ὑπάτης.

Δωμάτια οἰκονομικὰ μὲ τρεῖς μόνον δραχμὰς καθ' ἡμέραν εὐρίσκει τις πλησίον τῆς πηγῆς, ἀλλὰ θὰ ἔχῃ ἐκὼν ἄκων καὶ πολλοὺς συνείκους . . . ποντικοὺς διαταράσσοντας ἀναιδῶς τὴν ἡσυχίαν του. Ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ καθίστησι τὴν ἐν αὐτοῖς διαμονὴν πάντῃ ἀδύνατον, εἶνε ἡ παντελὴς ἔλλειψις ἀφοδευτηρίων, ἀναγκαζομένων ὡς ἐκ τούτου τῶν ἀσθενῶν νὰ περιέρχωνται τὰ πέριξ τοπεῖα, εἴτε ὑπὸ τὸν φλέγοντα ἥλιον τοῦ θερούς, εἴτε ὑπὸ τὴν νυκτερινὴν δρόσον!

Εἰς τὸ λουτρὸν εἰσέρχεται τις πληρώνων 50 λεπτά. Ὁ ἰατρός, ὅστις παραδόξως πως ἐμφανίζεται ἀνὰ πᾶσαν νέαν Σελήνην, κανονίζει τὰς ὥρας καθ' ἃς ἐπιτρέπεται ἡ εἰσόδος· συνήθως ἀπὸ τῆς 5—7 π. μ.

λούονται οἱ ἄνδρες, ἀπὸ τῆς 7-9 αἱ γυναῖκες, ἀπὸ τῆς 9-10 πάλιν οἱ ἄνδρες καὶ ἀπὸ τῆς 10—11 οἱ παρὰ τὴν πηγὴν οἰκοῦντες δυστυχεῖς, οἱ πάσχοντες ἐξ ἐλεφαντιάσεως. Μετὰ ταῦτα ἐκκενοῦσι τὴν δεξαμενὴν καὶ τὸ θειοῦχον ὕδωρ παφλάζον ρεῖ διὰ μικροῦ καταρράκτου πρὸς μεσημβρίαν. Τότε ἔρχονται παρὰ τὸν κεντρικὸν κρατῆρα οἱ ἐσωτερικὴν ποιούμενοι τοῦ ὕδατος χρήσιν, πίνοντες δυο-τρία ποτήρια ἢ καὶ περισσότερα καὶ οἱ θέλοντες νὰ εἰσπνεύσωσι τὰ διάφορα ἀέρια. Ἡ γεῦσις τοῦ ὕδατος εἶνε ἀηδὴς καὶ μόλις συγκρατεῖ τις τὸν ἔμετον. Ἐν τούτοις ἀσθενὴς τις πάσχων ἐκ τοῦ στομάχου ἔπινε 15—20 ποτήρια καθ' ἡμέραν μετ' εὐχαριστήσεως· λίαν δὲ περίεργον εἶνε, ὅτι οὔτε μίαν ὁρὴν κἄν ἐλόυσθη, ἀλλ' ἔρχετο ἐνταῦθα ἐπὶ τρία κατὰ συνέχειαν ἔτη ἵνα πίνῃ μόνον ἐκ τῆς πηγῆς, τὰ μέγιστα, ὡς ἔλεγεν, ὠφελοῦμενος εἰς τὴν χρονίαν πάθησίν του. Μετὰ μεσημβρίαν ὡσαύτως ὑπάρχουσιν ὦραι ὠρισμέναι καθ' ἃς γίνεται χρήσις τῶν λουτρῶν. Ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς ὑπάρχει μικροσκοπικὸν ὠρολόγιον ἐκ τινος πασσάλου ἀνηρτημένον δεικνύον τοῖς λουομένοις τὴν ὥραν. Πολλάκις δὲ παρατηρήθη ὅτι ἔμενον πλέον τοῦ κεκάνονισμένου χρόνου ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς οἱ ἔχοντες ἀσθενῇ τὴν ὄρασιν, οὗς ἐξῆγον ἐκεῖθεν διὰ τρομερᾶς κωδωνοκρουσίας.

Τὸ πρῶτον λουτρὸν μοὶ ἐπροξένησε μεγάλῃν στενοχωρίαν. Κατ' ἀρχὰς ἠσθάνθην ρίγος καθ' ὅλον μου τὸ σῶμα, καίτοι ἡ θερμοκρασία εἶνε 26°—27° R, εἴτα μὲ κατέλαβε τοιαύτη φεβερὰ δύσπνοια, ἐνεκα τοῦ εἰς μεγάλην ποσότητα εὐρισκομένου ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὥστε μικροῦ δεῖν ἐπιπτον ἀναίσθητος ἐντὸς τοῦ κοχλάζοντος ὕδατος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάβρυσις εἶνε λίαν ὀρμητικὴ. Μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐξωκειομένη μετὰ τὴν ἄλλως τε εὐάρεστον ταύτην θερμοκρασίαν, στηριζόμενος ἀναπαυτικώτατα ἐπὶ τινος ξυλίνου ἐρείσματος ἐν τῇ μέσῃ εὐρισκομένου καὶ ἠδέως πλέον ἐγκυτλιμμένον τὸ σῶμά μου ἐντὸς τοῦ ὑποχλιαίου ἐκείνου ὕδατος, οὗτινος αἱ φυσαλίδες ἔπαιζον χαριέντως μετὰ τὰς χρυσὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου ἔβλεπον ἀνθρωπίνους κεφαλὰς ποικιλομόρφους. Μολονάτι δὲ μεγάλως ὑπάρχει συγχρωτισμὸς ἐν τῇ δεξαμενῇ, ὅπου ἀνὰ πᾶσαν ὥραν λούονται ταυτοχρόνως 30—40 ἄτομα καὶ πολλάκις τὰ σώματα ἐφάπτονται ἀλλήλων, οὐχ ἥττον οὐδεμία μέχρι τοῦδε κολλητικὴ νόσος μετεδόθη. Ἴσως ἡ τοῦ ὕδατος θαυματουργὸς δύναμις (τοῦτο τοῦλάχιστον πιστεύουσιν οἱ πλεῖστοι) ἀπομακρύνει οἰανδήποτε λοιμώδη νόσον· ἀδύνατον ὅμως νὰ ἐξαλείψῃ καὶ τὴν χειρίστην ἐντύπωσιν, ἣν προξενεῖ ἡ θεὰ ἀνθρώπου πάσχοντος ἐξ ἐκζεμάτων, τοῦ ὁποίου τὸ ἐλκῶδες σῶμα προξενεῖ φρίκην καὶ ἀηδίαν.

Τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι τὰ λουτρά ταῦτα, ὅπως τὰ πλεῖστα τῆς Ἑλ-

λάδος, δὲν ἐμελετήθησαν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἱατρῶν ἀγνοούντων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ποίας παθήσεις ἰδίως εἰσὶ χρήσιμα. α' Ἐν πολλῇ καὶ πανακειώδη πως χρήσει φέρονται νῦν ἐν τῇ θεραπευτικῇ τὰ τῶν θειοπηγῶν ἢ θειοκρηνῶν ὕδατα· ἀλλ' ἵνα παραγγελθῶσι προσηκόντως, ἀπαιτοῦσι γνῶσιν ἀκριβοῦς τῶν ἐκ τῶν στοιχείων καὶ τῶν ἐνδείξεων¹. Συμβαίνει πολλάκις τὸ παραδόξον, πολλοὶ ἀσθενεῖς μόνοι τῶν ἀνευ τῆς γνώμης τῶν ἐπιστημόνων νὰ προστρέχωσιν εἰς τὴν ἱαματικὴν ταύτην πηγὴν. Ἐγνώρισα Ἑλληνά τινα ἐκ Μιτυλήνης, ὅστις ἀφοῦ περιῆλθε καὶ ἄλλα λουτρὰ τῆς Εὐρώπης, κατέληξεν ἐνταῦθα τῇ συστάσει φίλου τινός. Ἡ τρομερὰ ἀποτρόπαιος νόσος, ἧς ὅς μοι ἐπιτραπῇ ν' ἀποσιωπήσω ἐνταῦθα τὸ ὄνομα, εἶχε προσβάλει αὐτὸν ἄλλοτε ἐν τῇ νεανικῇ του ἡλικίᾳ μετὰ σφοδρότητος, προξενήσασα ὀριμῆς πόνους εἰς ὅλας τὰς ἀρθρώσεις τοῦ σώματός του. Ἐνίοτε ἐνῶ μοὶ ὠμίλει, ἠγωνία εἰς τὴν προφορὰν τῶν λέξεων καὶ πολλάκις μὴ δυνάμενος νὰ ἐνθυμηθῇ τί κατὰ νοῦν εἶχε νὰ μοὶ εἴπῃ, διέκοπτεν ἀποτόμως τὴν ὁμιλίαν του. Προσεπάθουν, ἐφ' ὅσον μοὶ ἦτο δυνατόν, νὰ διασκεδάσω τὴν καταθασανίζουσαν αὐτὸν δυσθυμίαν, διηγούμενος πῶς ἄλλοι ἀσθενεῖς ἐκ τῆς αὐτῆς νόσου κατατρυχόμενοι εὖρον θεραπείαν ἐπὶ δύο-τρία ἔτη κατὰ συνέχειαν λουσθέντες ἐνταῦθα. Καὶ ὃ τῆς παραδόξου συμπτώσεως! ὁ ἄλλαλος, ὡς τὸν ἐκάλουν, μετὰ τὸ 25ον λουτρὸν εὗρίσκατο εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ὁμιλῇ εὐχερῶς. Μετ' ἀπορίας τὸν ἤκουον κατόπιν φιλονεικοῦντα ζωηρῶς μετὰ τοῦ ὑπηρέτου τοῦ ξενοδοχείου περὶ τῆς ἀθλίης ποιότητος τοῦ φαγητοῦ! Πλεῖστα παραδείγματα δύναται τις νὰ προσαγάγῃ εἰς ἐπίρρυσιν τῆς γνώμης, ὅτι τὰ λουτρὰ τῆς Ὑπάτης εἰσὶ μοναδικὰ διὰ τοιούτου εἶδους παθήσεις. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου θεραπεύουσιν ἀποτελεσματικῶς, κατὰ τὰς παρατηρήσεις ἐνίων ἱατρῶν, δερματικά νοσήματα, χρονίαν βρογχίτιδα, ἀσθματα βρογχικά, φαρυγγίτιδας χρονίας, στομαχικοὺς κατάρρους, χρονίαν ἐξογκώσιν τοῦ ἥπατος κτλ. Ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἀπαρίθμησην ταύτην, θέλομεν καταλήξει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν ὑπάρχει νόσημα ἐν τῇ ὕψηλῳ μὴ θεραπευόμενον ὑπὸ τῶν λουτρῶν τούτων. Ἰδίως μετὰ περισσῆς κενελογίας καὶ φορτικῆς πολυλογίας ἐκθειάζουσιν αὐτὰ οἱ . . . ἐνοικιασταί, οἱ μέγιστον συμφέρον ἔχοντες νὰ συρρέωσιν ἄθροοι εἰς τὴν πανάκειαν ταύτην οἱ ἐκ τῆς ἑσῶ καὶ ἔξω Ἑλλάδος ἀσθενεῖς. Κατ' ὁρῶσαν μάλιστα αὐτοὶ ν' ἀνακαλύψωσιν ἐν ταῖς λουτροῖς καὶ πολύτιμον μεταλλικὴν ἀξίαν!

Ὑπὸ ἐποψὴν διασκεδάσεως ὁ βίος ἐνταῦθα εἶνε λίαν μονότονος, πληκτικός, ἀνούσιος. Τὴν πρωΐαν ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν ἐν τῇ πλατείᾳ πεύ-

¹ Θ. Ἀφεντούλη.—Φαρμακολογία τόμ. γ', σελ. 266.

κων παίζουσι μπεζίκ, πρέφαν ἢ κοντσίναν, ἀναγινώσκουσιν ἐφημερίδας ἢ μυθιστορήματα, οἱ δὲ πολιτικομανεῖς θέτουσιν ἐπὶ τοῦ τάπητος ὅλα τὰ ζητήματα τῆς ἡμέρας καὶ ἰδίως τὸ ἐπίκαιρον τῆς Ἑλλάδος οἰκονομικὸν ζήτημα, πίνοντες τὸν ἀπαραίτητον καφὲν ὃν σερβίρει αὐτοῖς ποῖος νομίζετε ; ὁ Βουλανζέ ! Μάλιστα ὁ πολὺς Βουλανζέ. Τοιοῦτον φέρει ὄνομα μεσηλιῆς ὑπηρέτης ἡκιστα εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος, οὔτινος ἢ τε μορφῇ, τὸ παράστημα καὶ αἱ πολιτικαὶ ιδέαι πολὺ διαφέρουσι τοῦ ἀλησμόνητου Γάλλου δημεγέρτου καὶ οὐδόλως δικαιολογοῦσι τὸ παρατσούκλι.

Μετὰ μεσημβρίαν περιπατοῦσιν ἐπὶ τῆς ἀμαξίτης ὁδοῦ τῆς Ὑπάτης μέχρι τῆς θέσεως Πλατάνου. Ἐκεῖ ὑπάρχει μία καὶ μόνη μικρὰ πηγὴ ἀμφιδόλου καθαριότητος, ποσίου ὕδατος, ἀνεπαρκῆς λίαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν λουομένων. Ὅσοι ὅμως ἐπιθυμοῦσι καὶ δύνανται ἀγοράζουσι δροσερὸν καὶ διαυγέστατον ὕδωρ μεταφερόμενον καθ' ἐκάστην διὰ βυτίων ἐκ τῆς Ὑπάτης ὑπὸ τῶν χωρικῶν. Τὸ ζήτημα τοῦ ὕδατος ἐστὶ σπουδαιότατον καὶ πρέπει ἡ Κυβέρνησις νὰ μεριμνήσῃ τάχιστα περὶ διευχεύσεως καταλλήλου τοιοῦτου ἐκ τοῦ πέριξ ἐν ἀφθονίᾳ ὑπάρχοντος. Ὁ περίπατος εἰς τὸ μέρος τοῦτο εἶνε ὡραιότατος. Ἡ Οἶτη φαίνεται πρὸς μεσημβρίαν ἐν ὅλῳ τῆς τῷ μεγαλείῳ ὑπὸ τὸ γλυκὺ λυκόφως μὲ τὰς βραθυρῶδεις αὐτῆς πλευράς, ποικιλόχρους ὡς ἔξοχος ὕδατογραφία δοκίμου καλλιτέχνου κοσμοῦσα τὸ μικρὸν τοῦτο τμήμα τῆς ἐλληνικῆς γῆς. Πρὸς τὰ μεσημβρινοδυτικὰ ἐν μέσῳ θαλερᾶς φύσεως διακρίνεται χαριστάτῃ ἡ Ὑπάτη κλιμακῆδὸν διατεταγμένη ἐπὶ τινος μαγευτικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους. Πρὸς βορρᾶν ὑψοῦται ὁ δυσπρόσιτος Τυμφορηστὸς ὡς γιγάντιος πυραμὶς καὶ πρὸς βορρᾶν ἡ πολὺδένδρος Ὀθρυς, ὡς ἄλλοτε ἐκκλεῖτο, ἥτις σήμερον δυστυχῶς εἶνε ἐντελῶς ἀπεψιλωμένη ἕνεκα τοῦ ἐμπρησμοῦ τῶν δασῶν τῆς. Μεθ' ὅλους τοὺς προστατευτικὰς μας νόμους περὶ δασῶν, οἱ ἐμπρησμοὶ ὁσημέραι ἀνυπολογίστους προξενοῦσι ζημίας εἰς τὴν μικρὰν ἡμῶν χώραν. Ἀφοῦ δὲ κατεστράφησαν χιλιάδες θαλερῶν δένδρων, εἰς ὧν τὴν ἀνάπτυξιν καὶ συντήρησιν ἄλλα ἔθνη δαπανῶσιν ἑκατομμύρια, ἐπιλαμβανόμεθα νῦν τῆς ἀναδασώσεως. Τὸ δυστύχημα ὅμως εἶνε, ὅτι ἡ μὲν καταστροφὴ προχωρεῖ γιγαντιαίοις βήμασιν, ἐνῶ ἡ ἀναδάσωσις . . . οὔτε καὶν ἤρχισεν ἀκόμη. Διὰ τοῦτο προτιμότερον εἶνε παντὶ σθένει νὰ διασώσωμεν τοὺς ὑπάρχοντας ἔτι συνδένδρους τόπους ἀπὸ τῆς βαρβάρου καταστροφῆς διὰ νόμων τιμωρούντων ἀμειλίχτως τοὺς ἐμπρηστὰς τῶν δασῶν. Ἡ Ὀθρυς διευθυνομένη ἐκ Δ. πρὸς Α. μέχρι τῆς θαλάσσης χωρίζει τὸν Μαλιακὸν ἀπὸ τοῦ Παγασητικῷ κόλπου, ὡς φυσικὸν ἰσοῦψές τεῖχος ἀνεγειρομένη με-

ταξὺ Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Θεσσαλίας σχηματίζουσα τὴν παλαιὰν ὁροθετικὴν γραμμὴν. Εὐτυχῶς ἡ ὀπισθεν τῆς ὁροσειρᾶς ταύτης κειμένη πλουσία χώρα ἐγένετο ἀναιμάκτως ἐλληνική, ἡ δὲ Ὀθρυς ἀδελφικῶς ἐνώνει σήμερον τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Θεσσαλίας! Ἡ σκηνογραφικὴ αὕτη τοποθεσία συμπληροῦται ἀνατολικῶς ὑπὸ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, οὗτινος τὰ κυανᾶ ὕδατα συμμίγνυνται παρὰ τὰς Θερμοπύλας, μετὰ τῶν θολῶν ὑδάτων τοῦ Σπερχεῖοῦ.

Τὴν ἐσπέραν οὐδεμίᾳ παρατηρεῖται κίνησις, οὐδὲ ὑπάρχει διασκέδασίς τις, ἥτις ὅσονδ' ἔποτε πενιχρὰ καὶ ἂν εἶνε εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας καθίστησι τὴν διέλευσιν τῶν ὥρων ἥττον πληκτικὴν καὶ ὀλιγώτερον μονότονον. Ὁ φωτισμὸς τοῦ μοναδικοῦ κέντρου τῶν λουτρῶν, τῆς μικρᾶς πλατείας, εἶνε ἐλλειπέστατος, ἀθλιέστατος. Ἐκεῖ οὐχ ἥττον συναθροίζονται καθ' ἐκάστην ὅλοι συνδιαλεγόμενοι κάτωθι τῶν πεύκων ὡς νυκτερινὰ φαντάσματα, καθήμενοι ἐν μέσῳ μαύρης σκοτίας, ὡς κακοποιὰ πνεύματα βυσσοδομοῦντα ἐγκλήματα. Τὸ πάρολασμα τοῦ ἐκ τῆς πηγῆς ἀναδύζοντος ὕδατος, ἡ ἀνυπόφορος αὐτοῦ ὀσμὴ, ἡ ἐξ αὐτοῦ ἀναδιδομένη χλιαρὰ θερμοκρασία, ἡ εἰς τὰ περίξ βασιλεύουσα ἐρεβώδης νύξ καὶ ἡ ἀπὸ μακρὰν ἐρχομένη κλαυθμηρὰ φωνὴ τῆς γλαυκᾶς διαθέτουσι δυσθύμως τὴν ψυχὴν ἐκείνων πρὸ πάντων οὗς βαρύνει ἡ δυστυχία ἢ πάθος ἀνήκεστον κατατρέπει τὸ σῶμα αὐτῶν.

Ἐνίοτε δύο ἢ τρεῖς γύφτοι, μουσικοὶ ἐκ τοῦ χωρίου, κατερχόμενοι μετὰ τὸ ὄχληρόν αὐτῶν τύμπανον, διατράσσουσι τὴν σιγὴν τῆς νυκτός καὶ ὑπὸ τὸ νυσταλέον φῶς τῶν φανῶν τοῦ παρὰ τὴν πλατεῖαν καφενείου ἀρειμάνιος φουστανελλοφόρος χωρικὸς σύρει τὸν χορόν, πηδῶν, περιστρεφόμενος, ποιῶν διαφόρους ἀκκισμούς, μορφαῶν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, κτυπῶν ἡχηρῶς τὸν ἀντίχειρα μετὰ τοῦ μεσαίου δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ ἐκβάλλων ἀσυναρτήτους φράσεις βροντοφώνους, ὁμοίας ἐκείνων ἃς ἀκούει τις προφερομένας ὑπὸ ἀγωγέως παροτρύνοντος τὸ ζῶν του νὰ βαδίσῃ ταχύτερον. Ἐν μέσῳ τῆς θορυβώδους ταύτης διασκεδάσεως διὰ πρώτην φορὰν συνήντησα πηρεφόρον τινὰ Καρπενήσιον *Κῶτσον* καλούμενον, αἰείποτε μειδιῶντα, συμπαθέστατον, τραγωδοῦντα διάφορα δημώδη ᾄσματα. Ὁ δυστυχὴς ἐπαίτης τραυλίζων ὑπερβολικὰ προκαλεῖ ἀκράτητον τὸν γέλωτα, ὅσκις μάλιστα ἀπαριθμεῖ ταχέως μετὰ τὴν ρουμελιώτικην αὐτοῦ προφορὰν τὰ ἀπὸ Καρπενησίου μέχρι Λαμίας πολυάριθμα χωρία, ἃ διέρχεται πολλάκις τοῦ ἔτους ὡς ἀπόκληρος τῆς τύχης ζητῶν ἄσυλον καὶ τροφήν. Χάριν περιεργείας παρατίθηναι ἐνταῦθα τὸ «Ὀδαιπορικὸν τοῦ Κῶτσου»: Ἀπ' τὸ Καρπενῆσι, Καρατεράνη, τὸ Ἄμπλα, τὴ Λάσπη, τὴν Στρατῶνα, τὸ Κάψ, τὰ

Χάνια, τὰ Πόταμα, Πουρνάρη, Βαρυμπόπη, τὸ Μάκρηση, τὸ Καστρί, τὸ Ζέλη, τὸ Λιανοκλάδι, τὰ Καλύβια μὲς τῇ Λαμῖα. Τὸ νόστιμον δὲ εἶνε, ὅτι ἀντιστρόφως δὲν δύναται νὰ κάμῃ τὴν ἀπάριθμησιν ταύτην προφασίζόμενος, ὅτι εἶνε ἀνήφορος καὶ κουράζεται. Πῶς νομίζετε ὠνόμαζε τὸν ἐπόπτην ἀξιωματικὸν τῶν λουτρῶν; βούλγαρον δηλ. φρουράρχον. Ἴδου καὶ ἐν νόστιμον ἐπαισώδιον συμβᾶν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. φρουράρχου. Ἡμέραν τινὰ μετὰ πολλὰς παρακλήσεις μου συγκατετέθη τέλος νὰ δεχθῇ ἐν σιγάρῳ Ἀθάνας. Μεθ' ἡδονῆς εἰσέπνεε τὸν εὐωδιάζοντα καπνὸν καὶ ὑπεροπτικῶς ἀπῆντα εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτὸν περὶ τῆς ποιότητος τοῦ σιγάρου ὑποκρινόμενος τὸν ἀριστοκράτην. Τότε ἔρχεται ὁ κ. φρουράρχος καὶ ἀστειζόμενος λέγει πρὸς αὐτόν: Μπρὲ κουρελιάρη, ποῖος σοῦ δῶκε ποῦρο καὶ μένα τίποτε ποῦμαι ἐδῶ καπετάνος; — Ὁ κύριος . . . ἄμ' ἔχω ὑπόληψιν ἐγώ, δὲν εἶμαι σὰν ἐσένα! Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁμολογουμένως φαίνεται ἀηδὴς μὲ τὴν ρακώδη τοῦ ἐνδυμασίαν καὶ τὴν ἀπεψιλωμένην καὶ τετριμμένην αὐτοῦ κάππαν; κάτωθι τῆς ὁπείας κρύπτει πῆραν γιγαντιαίων διαστάσεων πλήρη τροφίμων. Ἀλλ' ὑπὲρ τὸ πενιχρὸν καὶ ρυπαρὸν ἐκεῖνο περίδλημα πάλλει καρδίᾳ εὐγενῆς καὶ ἀγαθῇ αἰσθανθεῖσα καὶ αὐτὴ ἄλλοτε τὰς σφοδρὰς τοῦ ἔρωτος συγκινήσεις καὶ ὄνειροπολήσασα βίον ἀνέφελον καὶ θελκτικόν. Ἡ νεανικὴ ζωὴ τοῦ Κώττου παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτὴ καὶ σήμερον ψάλλει ὁ δύστηνος τὸ «τραγοῦδι τοῦ Γέρου» τὸ μᾶλλον ἀγαπητόν του τραγοῦδι:

«Καυμένοι χρόνοι καὶ καιροὶ καὶ σεῖς καυμένα νεῖάτα,
 »Οἱ χρόνοι πᾶνε κ' ἔρχονται καὶ οἱ καιροὶ διαβαίνουν,
 »Τὰ νεῖάτα πᾶ δὲν ἔρχονται καὶ δὲ ξαναγυρίζουν.
 »Ὅταν θ' ἀνθίσῃ ὁ ξέρακας νὰ βγάλῃ νεῖο βλαστάρη,
 »Τότε θὰ νὰ γυρίσουνε νᾶλθουν τὰ νεῖάτα 'πίσω.
 »Ὅταν θὰ σμιξοῦν δυὸ βουνὰ νὰ γλυκοφιληθοῦνε,
 »Τότε θὰ νὰ γυρίσουνε νᾶλθουν τὰ νεῖάτα 'πίσω.
 »Ὅταν θ' ἀσπρίσ' ὁ κόρακας νὰ γείνῃ περιστέρη,
 »Τότε θὰ νὰ γυρίσουνε νᾶλθουν τὰ νεῖάτα 'πίσω!»

Πολλάκις ἔλαθα ἀφορμὴν νὰ θαυμάσω τὴν ὀλιγόρκειάν του. Οὐδέποτε ἐδέχθη μονόδραχμον χαρτονόμισμα, οὐδὲ χάλκινον καὶν κερμάτια περισσότερα τῶν εἴκοσι λεπτῶν. Κατὰ τὰς ὥρας δὲ τοῦ φαγητοῦ ποτὲ δὲν ἤρχετο εἰς τὸ ἐστιατόριον, ἀλλ' ἐν τῇ πλατείᾳ μένων ἔτρωγε τεμάχια ξηροῦ ἄρτου μετ' ὀρέξεως. Ἐφροεῖτο ν' ἀλλάξῃ συνήθειαν γνωρίζων τὴν σκληρὰν ἀνάγκην τῆς ἐπιούσης! Τί τὸ ὄφελος ἐὰν σήμερον ἐν τοῖς λουτροῖς ἔτρωγεν ὀρεκτικώτατα καὶ πλεύσια ἐδέσματα ὑπὸ φιλανθρώπου τινὸς προσφερόμενα, ἀφοῦ αὔριον ἐν τινὶ χωρίῳ περι-

φερόμενος θὰ ἤναγκάζετο νὰ φάγῃ τὸν ξηρὸν ἄρτον πτωχοῦ χωρικοῦ ;

Παρά τὴν πηγὴν ἐντὸς ἀθλιεστάτου οἰκίσκου διηρημένου εἰς μικρὰ δωμάτια ζῶσι τέσσαρες λεπροί, ὧν ἡ θεὰ προξενεῖ φρίκην καὶ ἀκηδίαν. Ἡ μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπικοινωνία αὐστηρῶς εἶνε αὐτοῖς ἀπηγορευμένη, ἀλλ' ἐνίοτε διαφεύγοντες τὴν προσοχὴν τοῦ ἐπόπτου ἀξιωματικοῦ τῶν λουτρῶν, ἀπομακρύνονται τοῦ οἰκήματος αὐτῶν καὶ τοποθετοῦνται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Ὑπάτης ζητοῦντες ἐλεημοσύνην. Ἡ βδελυρὰ αὕτη λοιμώδης νόσος, γνωστὴ ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς τοῦ κόσμου, προσβάλλουσα κυρίως τὸ δέρμα καὶ τὰς μυξώδεις μεμβράνας τοῦ στόματος καὶ τοῦ λάρυγγος εἶνε, ὡς γνωστόν, ἀνίατος καὶ μετὰ 15—20 ἔτη προξενεῖ ἀναποδράστως τὸν θάνατον. Οἱ λεπροὶ τῆς Ὑπάτης διάγρουσι φρικτῶδη ζωὴν ἐντὸς τῶν ρυπαρῶν τρωγλῶν των, σύροντες μετ' ἄχθους τὸ ἡλλοιωμένον αὐτῶν σαρκίον μακρὰν τῆς κοινωνίας, ἥτις βδελύσσεται αὐτούς, μακρὰν τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, οἵτινες ἀποφεύγουσιν αὐτούς. Ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἐξέρχονται ἡσυχῶς τῆς κρυπτης των ὡς ἄμορφοι σαρκώδεις ὄγκοι ἐνδεδυμένοι ρυπαρὰ καὶ ἐξετρησμένα ἐνδύματα, καθήμενοι παρὰ τὴν πηγὴν ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἀκίνητοι, μελαγχολικοί, ὧν τὸ στυγνὸν βλέμμα σπαράσσει τὴν καρδίαν. Ἀπ᾽ τῆς ἡμέρας ἐν ὠρισμένη ὥρᾳ λούονται ἐντὸς τῆς πηγῆς μεγάλως ἀνακουφιζόμενοι ἐκ τῶν καταβασανίζουσῶν αὐτοὺς ἀλγηδόνων. Τὸ ἑσπέρας ὑπὸ τὸ θαμβὸν φῶς ἀθλίως λυχνίας λαμβάνουσι τὴν ἐσπερινὴν αὐτῶν τροφὴν ὀκλαδὸν καθήμενοι, πάντοτε κατηφεῖς, περίλυποι, ἐκβάλλοντες μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν βραγχώδεις φωνὰς ὁμοίας πρὸς ἐπιθανάτιον ρογχασμόν, ἐλεεινολογούμενοι καὶ πρὸς στιγμὴν ἀλλήλους παρηγοροῦντες, ἀκούοντες τὸ πλησίον αὐτῶν παφλάζον ὕδωρ, παρ' οὗ τοῦ λοιποῦ ἐλπίζουσι θεραπείαν τῆς ἐπαράτου νόσου. Μετ' ὀλίγον ἐκ τῶν ραγάδων τῶν σεσαθρωμένων θυρῶν διολισθαίνουσιν αἱ τελευταῖαι τρεμοσβύνουσαι λάμψεις τοῦ λύχνου διασπῶσαι τὸ πυκνὸν σκότος τῆς νυκτὸς καὶ οἱ δύσμοιροι λωβισμένοι παραδίδονται εἰς ἀνήσυχον ὕπνον. Ὡ πόσον προτιμότερον θὰ ἦτο, ἂν ἐκοιμῶντο ἐκεῖ τὸν αἰώνιον ὕπνον, ἀφοῦ ἡ μόνη ἐναπολειφθεῖσα αὐτοῖς παρηγορία, ἡ μόνη αὐτῶν ἀνακούφισις εἶνε ὁ θάνατος καὶ οὐδὲν πλέον. Καὶ ἐν τούτοις ὁ θάνατος εἶνε φρικωδέστερος καὶ αὐτῆς τῆς ἀθλίως ζωῆς των. Ἄνευ ἐνὸς σχοινίου, ἀπλοῦ σχοινίου θὰ στερηθῶσι τῆς ὑστάτης ἐλπίδος των, τῶν τελευταίων εὐχῶν τῆς ἐκκλησίας ! Ὁ κ. I. M. Δαμδέργης ἐν τινι τῶν διηγημάτων του ὡς ἐξῆς ἀφηγεῖται, διὰ τοῦ στόματος ἐνὸς λεπροῦ τῆς Φθιώτιδος τὸ ἐλεεινὸν καὶ σπαραξικάρδιον τέλος τῶν ἀποκλήρων τούτων τῆς μοίρας : «Μὰ τί σέ μέλει ἐσένα, ἀφαντικό μου, γι' αὐτά ;

"Αφησε γὰρ σοῦ πῶ γιὰ τὸ σκοινὶ ποῦ μ' ἐρώτησες. Τοῦ λόγου σου στέ-
 κεις τόση ὥρα καὶ μ' ἀκούεις, κι' ἐγὼ εἶμαι ξαπλωμένος μπροστά σου.
 Νὰ μὲ συμπαῖξς. Δὲν ἔμπορῶ νὰ σηκωθῶ. Εἶνε καὶ τὸ χέρι μου μὲ
 τῆς πληγαίς, εἶνε κι' ἡ ἀδυναμία, ὅλα μοῦ λένε πῶς ἄλγαις εἶνε ἡ
 ἡμέραις μου. Γι' αὐτὸ ἤθελα παρὰδες, γιὰ νὰ φωνάξω νὰ μοῦ πάρουνε
 σκοινί. "Ακουσε τί θὰ τὸ κάνω. "Ετσι εἶνε ἐδῶ συνήθειο. Θὰ πάω στὴ
 σπηλιὰ μου, θὰ τὸ ζωστῶ καὶ θὰ ρίξω ἔξω μακριὰ τὴν μιὰ ἄκρη.
 "Αμα μαθευθῇ πῶς ἐπῆρα σκοινί, καταλαβαίνουν πῶς ψυχομαχῶ καὶ
 θὰ στείλουνε κανένα νὰ ᾄδῃ ἂν πέθανα. "Ερχεται αὐτὸς ἀπ' ὅξω
 καὶ τραβᾷ τὸ σκοινὶ ὅπου βγαίνει ἀπὸ τὴ σπηλιὰ. "Αν δὲ πῶς κουνιέ-
 ται καταλαβαίνει πῶς ὁ ἄρρωστος εἶνε ζωντανὸς ἀκόμη καὶ φεύγει.
 "Ἄλλοι σακάτηδες γελάστηκαν καὶ μία καὶ δύο φοραῖς καὶ δὲν ᾄπεθαν-
 ναν. Ποιὸς ἔξέρει τί συλλογίζονται ἐκείναις τῆς φριχταῖς ὥραις! . .
 Ποιὸς ἔξέρει τί μαρτύρια! . . τί βάσανος! . . "Εγὼ γιὰ πρώτη φορὰ
 θὰ τὸ ζωστῶ. . . Καὶ σὰν ἰδοῦνε πῶς δὲν κουνῶ τὸ σκοινί μου, τότε
 θὰ καταλάβουνε πῶς πέθανα, πῶς ἐσώθηκα ἡ ἀμαρτίαις μου καὶ τὰ
 βάσανά μου καὶ θὰ φωνάξουν ἓνα δύο ἀκόμη, γιὰ νὰ μὲ τραβήξουν
 καὶ νὰ μὲ ρίξουν μέσα σὲ κανένα λάκκο. Τότε, μόνο τότε θ' ἔρθῃ καὶ
 παπᾶς νὰ πῇ ἓνα «Θεὸς συχωρέσοι» ἀπὸ πάνω. . . Ἄλληως, μὴτε
 λάκκος, μὴτε παπᾶς! . . . ». Καὶ ὅμως μεθ' ὅλας τὰς χειμαζούσας
 τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου μεγάλας δυστυχίας, αἰσθάνεται οὗτος ἀκα-
 τανίκητον πρὸς τὴν ζωὴν θέλητρον καὶ φοβεῖται πρὸ τῆς ιδέας τοῦ
 θανάτου! Οἱ ἐλεφαντιῶντες τῆς Ὑπάτης ἀγαπῶσιν, ὅπως ὅλοι οἱ ἄν-
 θρωποι τῆς ὕψηλίου καὶ πρὸς χάριν τοῦ ἔρωτος λησιμονοῦσι πᾶσαν
 θλίψιν, πάντα πόνον, πᾶσαν ὀδύνην. Ἡμέραν τινὰ ἦλθε πρὸς ἐπίσκε-
 ψιν τοῦ λεπροῦ ἀδελφοῦ τῆς Γιώργη ναρὰ κόρη ἐκ τῆς αὐτῆς προσβε-
 βλημένη ἀσθενείας παραμείνασα τέσσαρας ἡμέρας ἐν τῷ μεμονωμένῳ
 ἐκείνῳ οἰκίσκῳ. Εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας οἱ τρεῖς ἕτεροι σύντρο-
 ροι τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς διημφισβήτησαν τὴν γνησιότητα τῆς ἀδελφικῆς
 τῆς ἀγάπης, ὁ ζωηρότερος δὲ ἐξ αὐτῶν ὁ καὶ μᾶλλον ἐρωτόληπτος,
 ἐζήτηε ἐπιμόνως νὰ κατακτήσῃ τὴν καρδίαν τῆς λωβιασμένης νέας.
 Ἄλλ' αὐτὴ ἀρεσκομένη ἀσυνήθως πως νὰ χαριεντίζεται μετὰ τοῦ ἀγα-
 πητοῦ ἀδελφοῦ οὐδεμίαν ἐδίδε προσοχὴν εἰς τὰς ἐρωτοτροπίας τοῦ
 λεπροῦ. Ἡ σκληρὰ αὕτη ἀδιαφορία ἔσχεν ὡς ἀναπόφευκτον συνέπειαν
 τὴν ἀκουσίαν αὐτῆς ἀπαγωγὴν καὶ τὴν ὑπὸ τῶν χωροφυλάκων κατα-
 διώξιν τοῦ ἐρωτομανοῦς λωβοῦ, ὃν εὗρον μετὰ τῆς ἐκλεκτῆς τῆς καρ-
 δίας του ἐντὸς ἐγκαταλελειμμένης καλύβης ποιμένος εἰς μακρὰν ἀπό-
 στασιν τοῦ χωρίου Μεξιόταις. Αἱ εὐωδιῶσαι λυγαριαί, αἱ κατὰ ἐκα-

τοντάδας εύρισκόμεναι ἐκεῖ χελῶναι καὶ ὁ φλύαρος γρύλλος ὑπῆρξαν οἱ μόνοι μάρτυρες τῆς στιγμιαίας εὐδαιμόνου ζωῆς τοῦ ἀτυχοῦς λεπροῦ!

Πρὸς Α. τῆς πηγῆς εἰς ἀπόστασιν 100 περίπου μέτρων ἀνεγείρεται σήμερον δαπάναις τοῦ Δημοσίου μέγα κατὰστήμα, οὔτινος ἡ δαπάνη θέλει ὑπερβῇ τὰς 200 χιλιάδας, περιλαμβάνον 40 ἀπομονωτικούς λουτήρας καὶ δύο κοινὰς δεξαμενάς. Ἡ θαυμασία ὁμολογουμένως ἱαματική ιδιότης τοῦ ὕδατος τούτου καὶ ἡ κατ' ἔτος μεγάλη συρροὴ ἀσθενῶν ἐκ τε τῆς ἐλευθέρου καὶ δούλης Ἑλλάδος ἠνάγκασε τὴν Κυβέρνησιν νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς κατασκευῆς τῶν ἀπομονωτικῶν τούτων λουτήρων, ἐν οἷς θέλουσιν εὐρίσκει πλέον πᾶσαν ἄνεσιν καὶ εὐκολίαν οἱ λουόμενοι. Τὸ ὕδωρ, οὔτινος ἡ ἀναδύζουσα ποσότης μὴ οὔσα σταθερά, ἀλλὰ παραλλάσσουσα κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ἀνέρχεται κατ' ἐλάχιστον εἰς 10 λίτρας ἀνὰ δευτερόλεπτον, ἥτοι εἰς 800 περίπου κυβικά μέτρα ἀνὰ πᾶν ἡμερονύκτιον, λαμβανόμενον διὰ σιδηρῶν σωλήνων ἐκ τοῦ κεντρικοῦ κρατῆρος ἔχοντος βάθος 14 μέτρων, θέλει διοχστεύεσθαι ἐν τῷ μεγάλῳ καταστήματι, οὔτινος ὁ ἀερισμὸς θὰ γίνεταί φυσικῶς μὲν διὰ θυρίδων, τεχνικῶς δὲ δι' ἀεριστικῶν μηχανῶν. Οἱ ἐπιστημονικῶς ἐξετάσαντες τὰ ὕδατα ταῦτα ἀποφαίνονται μετὰ θετικότητος, ὅτι οὐδόλως θέλουσιν ἀπολέσει τὴν ἱαματικὴν αὐτῶν δύναμιν μεταφερόμενα ἐντὸς τῶν νέων λουτήρων. Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ὑπάρχουσι πολλοί, ἰδίως ἀσθενεῖς, ἰσχυριζόμενοι ὅτι τὰ διάφορα συστατικὰ αὐτοῦ ἐπαισθητῶς θέλουσιν ἀλλοιωθῇ καὶ φοβούμενοι μήπως τὸ πολυδάπανον ἐκεῖνο κτίριον χρησιμεύσῃ μετὰ τινά καιρὸν μόνον εἰς κατοικίαν τῶν λουμένων. Κατ' ἐμὴν γνώμην τὸ σοβαρὸν τοῦτο ζήτημα θέλει διευκρινισθῇ τὸ προσεχές ἔαρ, ὅτε παραδοθῇσονται εἰς κοινὴν χρῆσιν οἱ νέοι λουτήρες. Ἐν τῷ καταστήματι τούτῳ ἐλήφθη φροντίς περὶ κατασκευῆς δωματίου ὑδροθεραπευτικῆς καὶ ἐτέρου εἰσπνοῆς τῶν ἀερίων καὶ ἐν γένει πᾶσα καταβάλλεται προσπάθεια περὶ διακανονίσεως τῶν καθ' ἕκαστα κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἵνα ἡμέραν τινὰ καταστῶσιν, εἰ δυνατόν, ὅμοια τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὑπάρχόντων λουτρῶν.

Κατ' εὐτυχίῃ σύμπτωσιν παρευρέθην εἰς τὴν κατάθεσιν τοῦ θεμελίου λίθου γενομένην τὴν 28ην Ἰουλίου 1891 παρουσία τοῦ Νομάρχου Φθιώτιδος, βουλευτοῦ τινος φουπανελλοφόρου καὶ τοῦ φρουράρχου Λαμίας. Ἀπαντες οἱ ἐν τοῖς λουτροῖς παρσηδημοῦντες παρῆσαν ἐν σώματι κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην. Κάτωθι σκιάδος φιλονέως διεσκευασμένης ἐτέλεσε τὸν ἀγιασμόν ἱερεὺς τις ἐκ τοῦ πλησίον χωρίου Μεξιάταις ὀνομαστὸς διὰ τὴν ἀγραμματοσύνην του, ὅστις ἀκριβῶς εἰπεῖν

τὰ ἔκαμε θάλασσα. Ἀντὶ τῶν γνωστῶν εὐχῶν τοῦ ἁγιασμοῦ, ἀπήγειλε μετ' ἀμιμήτου βραδυλογίας διάφορα ἄλλα ἄσχετα ὅπως τροπάρια, ἅτινα ἐγνώριζεν ἀπὸ μνήμης ἐκ παιδικῆς ἡλικίας. Καὶ διὰ τὰ λάβη τὸ πρᾶγμα μᾶλλον κωμικὴν χροιάν, ἐκράτει ἀνὰ χεῖρας..... βιβλίον, ὑποκρινόμενος, ὅτι ἀνεγίνωσκεν, ἐνῶ χωρὶς ὑπερβολῆς ἠγνόει καὶ αὐτὰ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου! Μετὰ τὴν τέλει τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τούτου πραξικοπήματος, νεαρὸς ἐξ Ὑπάτης χωρὶς ἐσφάξεν ὠραίον καλοθερμμένον ἀμνὸν οὕτινος τὸ πορφυρεῦν αἷμα ἔρρευσεν ἀφθόνως ἐπὶ τοῦ θεμελίου λίθου, ἐφ' οὗ κατόπιν ὁ Νομάρχης, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως, ἔρριψε διὰ πύου ἀσθεστὸν καὶ ἄμμον. Παράδοξος συνήθεια! Τὸ κλαυθμηρὸν βλήχημα τοῦ προβάτου, ὁ σφαδασμὸς αὐτοῦ ὑπὸ τὴν τρομερὰν μάχαιραν, τὸ ἐκ τοῦ λάρυγγος ἀναδύζον θερμὸν αὐτοῦ αἷμα θεωροῦνται ὡς τὰ μέγιστα συντελοῦντα εἰς στερεοποίησιν τῶν θεμελίων, ἐνῶ κατόπιν τὸ τρυφερόν του κρέας καλοψημένον δι' ὀβελοῦ, ἀποστάζον λίπος, εὐωδιάζον, νοστιμώτατον, ἐνδυναμώνει πρᾶγματι τὸν στόμαχον τῶν προσκεκλημένων!

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἀνέγερσις τοῦ κτιρίου τούτου, ὅπως προσδώσῃ τοῖς λουτροῖς οὖν εὐρωπαϊκὴν. Ἀνάγκη προσέτι καὶ ὁ πέραξ χώρος νὰ διαρρυθμισθῇ ἐπὶ τὸ ἀνθρωπινώτερον καὶ νὰ φυτευθῇ διὰ δένδρων. Ἐκεῖνο δὲ ὑπερ τὰ μέγιστα θέλει ὠφελήσῃ τὰ λουτρά εἶνε ὁ σιδηρόδρομος Πειραιῶς-Λαρίσσης, μέλλων νὰ διέλθῃ πλησίον αὐτῶν διὰ τοῦ χωρίου Λιανοκλαδίου. Πρώτιστα ὅμως πρέπει ν' ἀποξηρανθῶσι τὰ ἐνιαχοῦ τοῦ Φθιωτικοῦ πεδίου ὑπάρχοντα ἔλη, ἅτινα σήμερον εἶνε ἡ κυρία ἀφορμὴ τῶν ἐπιπολαζόντων ἐκεῖ δυσιάτων πολλάκις πυρετῶν. Πολλοὶ ἀσθενεῖς ἐρχόμενοι εἰς τὰ λουτρά ἀπαλλάσσονται τοῦ καταβασανίζοντος αὐτοῖς πάθους, ἀπερχόμενοι δὲ κομίζουσιν εἰς τὰ ἴδια τοὺς ὀχληροὺς τούτους πυρετοὺς, ἵνα διὰ μυριστὴν φορὰν ἐπαληθεύσῃ τὸ ρητὸν «οὐδὲν καλὸν ἄμικτον κακοῦ».

Κ. Α. Καπράλος.

ΤΙ ΕΖΗΤΕΙ ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ Η ΘΑΙΨΙΣ

ΠΟΛΩΝΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ Ε. ΟΡΣΖΕΣΣΚΟ

Διὰ τῆς παιδιάδος διήρχετό ποτε, κομψότατα ὑπὸ τῆς φύσεως ἐστολισμένη, ἡ Θλίψις, προξενούσα μεγάλας ζημίας καὶ καταστροφάς.

ΤΟΜΟΣ ΙΒ'. Ἰούλιος.